

SOCIETAT ▶ MANRESA

LA MANRESA DE LES BASES (9): LA SOCIETAT MANRESANA (1)

125
ANYS

L'aparició d'una nova societat burgesa

▶ Amb la industrialització, les estructures familiars i gremials, l'aristocràcia terratinent i el poder del clergat van entrar en crisi i el seu lloc el va ocupar una nova societat burgesa que tenia com a pilars la llibertat comercial i el dret de la propietat

Francesc Comas

MANRESA

La industrialització de la ciutat al llarg del segle XIX va comportar grans canvis en l'estructura social de Manresa, perquè la família, com a producte social i cultural, no estava aïllada dels canvis econòmics que es produïen. Les estructures familiars que havien caracteritzat l'antic règim fins a mitjan segle XIX entraven en contradicció amb les noves formes socials i econòmiques que va representar la industrialització i els grans canvis laborals que comportava.

L'estructura gremial, l'aristocràcia terratinent i el poder del clergat van entrar en crisi, i el seu lloc va ser ocupat per una nova societat burgesa que feia de la llibertat comercial i del dret de la propietat els pilars bàsics de la seva raó de ser.

A la Manresa de final del XIX i principi del XX es presentaven diferents tipologies familiars, que són un exemple de la societat d'aquells temps. A la part alta de l'estructura social hi havia la família benestant, que seguia el model característic de la família burgesa de l'època. La burgesia manresana era formada per fabricants, grans propietaris terratinents i comerciants majoristes. Els homes vivien de renda o bé es dedicaven

a la seva professió i als seus negocis. Molts d'ells eren empresaris del tèxtil, del metall o del comerç, i d'altres exercien professions liberals i eren advocats, notaris procuradors, metges, etc. Els lligams entre ells eren molt forts, ja que molts eren socis d'una mateixa empresa o societat anònima per vincles de sang establerts per matrimoni entre descendents.

Els grans propietaris

La majoria eren grans propietaris, com Marià Batlles, descendent d'una de les famílies de tradició industrial i manufacturera més antiga de la ciutat; Pilar Cots, filla pubilla de Francesc Cots i Argullol, fundador de Casa Caritat i néta de Miquel Cots, propietari de la fàbrica Cots al riu Cardener i de grans extensions de terreny agrícola a tota la partida de la Parada; Joaquim Torrens Fuster, nét de Pau Miralda, el fabricant dels Panyos, i que posseïa unes cinquanta hectàrees de sòl agrícola i urbà al terme de Manresa; Manuel Portabella, fabricant que va comprar la fàbrica dels Panyos; Josep Pons i Enrich, promotor de nombroses iniciatives privades com la fàbrica Serrano, al costat del torrent de Sant Ignasi, del ferrocarril de Manresa a Berga i de la colònia Pons de Puig-reig; i Josep Salvany, que era propietari del mas més gran del terme, l'Oller, amb 43 hectàrees, la meitat de les quals eren dedicades a la vinya.

També eren hisendats impor-

Ca la Buresa, exemple de construcció de la burgesia manresana

tants Llogari Serra, Josep Soler Abadal, Manuel March, Ignasi Oms, Ramon Soler i Trias, Francesc Oms, Esteve Burés, Ignasi Vidal, Manuel Vallès, Prudenci Comellas, Pere Arderiu i Francesc Gallifa, entre d'altres.

Una gran part d'aquests prohoms els trobem com a promotors de les principals empreses públiques d'aquells anys. Els seus noms apareixen en les actes fundacionals de la portada d'aigües potables a Manresa, a la Junta de

la Sèquia, a la creació de la Caixa d'Estalvis de Manresa, de la fàbrica de gas, a la Unió Manresana d'Assegurances, de la companyia elèctrica, de diferents iniciatives de ferrocarrils, de Creu Roja, etc.

Càrrec a perpetuïtat

També els trobem en els diferents governs municipals, on algunes famílies tenien càrrec a perpetuïtat, molts cops com a alcaldes.

Les senyores de la casa i les filles no treballaven, potser en espera de fer un bon casament, i els fills, o estudiaven una carrera o es dedicaven als negocis familiars. Completava aquesta unitat familiar una noia que portava a terme les feines de minyona.

La major part d'aquestes famílies benestants vivien en els principals carrers de la ciutat, que eren l'eix Sobrerroca, la plaça Major, el Sant Miquel, la Plana de l'Om i el Born. Aquests eren els carrers més senyorial, on hi havia les cases de més categoria, botigues i serveis especialitzats.

L'enderrocament de les muralles a final de la dècada dels setanta i la formació de l'eixample fora muralles va fer que a principi del segle XX la burgesia manresana abandonés l'eix central urbà de la ciutat històrica i se n'anés a viure al primer tram del passeig de Pere III, al carrer d'Àngel Guimerà i al començament de la carretera de Vic i de Cardona. En aquests indrets s'hi aixecaren els nous habitatges d'aquesta classe social.

L'APUNT

El Passeig, un espai de relació

▶ El primer tram del passeig de Pere III es va obrir el 1891, un any abans de l'aprovació de les Bases de Manresa, i ben aviat es convertí en l'espai de relació i de socialització de la nova ciutat que s'anava configurant.

L'origen del Passeig respon més als interessos urbanitzadors del propietari d'aquells terrenys, Ildefonso de Casanovas de Prat Sant Julià, propietari i veí de Barcelona, que no a un pla d'eixample municipal. Malgrat això, el Passeig és considerat l'eixample per excel·lència, i des de l'Ajuntament ja hi havia la intenció de construir una via que donés prestigi a la ciutat. L'alcalde Pere Arderiu escrivia: «Este Ayuntamiento cree (...) como más importante, de todo punto necesaria y por tanto hoy imprescindible, la de dotar a esta ciudad de un regular paseo del que carece, rebajándose a los ojos del viajero que la visita como una de las primeras y más industriosas ciudades de Cataluña».

Entre el 1905 i el 1910 va començar l'edificació de la major part dels edificis senyo-

rials al tram central. En aquest sector hi ha els principals bastiments residencials de la burgesia manresana i que podríem qualificar com el «pentàgon d'or modernista», amb cinc construccions d'aquest estil obra de l'arquitecte manresà Ignasi Oms i Ponsa.

A la dreta hi ha la casa Gabernet Espanyol (1898); al seu davant, el Casino (1906-1909); una mica més endarrere, Cal Torra (1910); al seu costat, la casa Lluvià (1908) i la casa Davant (1907-1936). Posteriorment, es construïren altres cases al tram superior.

Al llarg del primer tram van aparèixer els primers locals d'esbarjo, com cafès, petits parcs d'atraccions, teatrets, cinemes, envelats, etc; primer, com a construccions efímeres, però, després, fixes, amb noms com Carusel, Iris Sport, Catalònia, etc.

A l'alçada del Passeig on hi ha l'actual edifici del Banc Popular, núm. 12, es va construir el primer cinematògraf fix de la ciutat, el Cinema Principal. Al seu costat es van obrir diferents cafès; el 1896, l'Alhambra d'Ignasi

El passeig de Pere III de Manresa. El primer tram es va obrir l'any 1891

Oms (popularment la Gàbia, perquè hi havia una gran glorieta de fusta i canyes) i el Jardín Espanyol. En aquests locals també s'hi feien concerts i balls. També són de la primera època, concretament del 1894, la instal·lació d'un quiosc de begudes. Des dels seus orígens, els quioscos es van convertir en un lloc

de socialització; els prohoms manresans aprofitaren l'existència d'aquests establiments per fer-hi tertúlies. A un nivell més econòmic, les cadires -instal·lades el 1895- complien la mateixa funció per a la classe mitjana i artesanal, i la treballadora passava amunt i avall, que encara era més barat.